Баштан був далеко від села, серед неозорого степу. Довкола баштану — поля золотої пшениці, квітуючих соняшників, високої, як ліс, кукурудзи. На баштані вилежувалися проти сонця смугасті кавуни, жовтобокі дині, день за днем повнилися солодким соком.

Господар баштану — дід Матвій, курінь якого он на пагорбку. Час від часу дід обходить баштан, оглядає свої володіння, а потім всідається біля куреня й плете солом'яного бриля. Тихо на баштані, спокійно. Тільки стрекочуть віддалік у траві коники, дзеленчить у високості жайворонок та іноді прошелестить крилами лелека, що летить до степового озера.

Одного разу дід Матвій обходив баштан і раптом помітив: кавун, який ще вчора був цілий-цілісінький, тепер лежав надгризений. Та і який же кавун — чи не найбільший на баштані! Дід замислився.

— Ге, це, либонь, тушканчик заявився. Той, якого називають ємуранчиком. Схожий на зайця, тільки набагато менший,— гомонів сам до себе.— Люблять ці ємуранчики кавуни та дині. От біда! Так він мені половину баштану перепсує. Один кавун не сподобався, за іншого візьметься.

І дід пішов по баштану, пильно вдивляючись, аби знайти ємуранчикову нору. А виявити її не так просто. Бо ємуранчик добре маскує вхід до нори, перед світанком закриває його земляною пробочкою.

Довго ходив дід Матвій по баштану, та врешті помітив в одному місці свіжу пробочку. Він сидів над нею й примовляв:

— Бач, заховався? Цілий день спатимеш, а вночі знову виберешся з нори й чинитимеш шкоду?

Дід Матвій знав: якщо він почне розкопувати нору, ємуранчик вискочить через запасний вихід, яких не один, а кілька. І хутко вириє нору !' в іншому місці. Упіймати ємуранчика просто неможливо.

Дід Матвій був мудрий, як і всі діди. Коли обідав кавуном, то з'їв кілька скибок, а решту поклав біля входу до ємуранчикової нори.

Ємуранчик весь день солодко спав у прохолодному підземеллі. А коли баштан почали огортати сутінки, він прокинувся, відіткнув пробочку й вибрався на поверхню. Прислухався, принюхався. О, пахне кавуном. Та ось він лежить, розрізаний, ніби світиться проти місяця. Ємуранчик поласував кавунцем, а зернята повибирав і відніс у нору. Нехай будуть про запас, потім він їх полузкає. Кавунячі зернята — смакота!

Уранці дід Матвій, як завжди, оглядав баштан. Біля ємуранчикової нори побачив тільки шкуринку від кавуна. Усміхнувся й пішов далі. Усі кавуни та дині на баштані були цілі.

Тепер щодня сторож, коли їв кавуна чи диню, залишав частину для ємуранчика.

Ємуранчик завше виходив з нори, коли баштан оповивали густі сутінки. Повечеряє залишеними дідом наїдками й гуляє по баштану. Плигає туди-сюди й усе чує, все бачить. Он вийшов на полювання вухатий їжак, чатує на комах та жуків. Он польова миша на високій лободині оббирає насіння. Прошмигнула прудка ящірка. Пролетіла над баштаном птиця дрімлюга. Дрімає вона вдень, а вночі вилітає по здобич. А хом'як-товстунець чого це сюди приплентався? Він же біля пшеничного лану живе, теребить з колосків зернята, набиває ними кишеньки за щоками.

А як почує ємуранчик шелест совиних крил чи лисячий запах, одразу ховається в нору, закриває її пробочкою. Бо і сова, і лисиця — то його вороги.

Однієї темної ночі вибрався ємуранчик з нори, підхарчувався трохи й сів, нашорошивши великі вуха й глипаючи своїми зіркими очицями, які й у темряві бачать. Він і зараз бачив, як вилискують крутими боками кавуни, що вночі здаються казковими велетнями. Чув, як дихають вони теплом, яке за день увібрали від сонця. На пагорбку в курені покашлював дід Матвій. А потім старечого кахикання не стало чути — мабуть, дід задрімав. Над баштаном залягла заколисуюча тиша.

У цій тиші ємуранчик раптом уловив якийсь шелест. Долинав він з кукурудзи і все ближчав та ближчав. Ємуранчик не міг розгадати, що за звір то йде. Він наструнив свої довгі вуха-вібриси, втягнув носом повітря. Звіром ніби не пахло.

Ємуранчик принишк за великим кавуном. Та якби він сидів і на відкритому місці, хто його, такого малого, та ще й у темряві, розгледів би? А ємуранчик розгледів їх.

На баштан вийшли дві великі чорні постаті. Постояли, прислухались. А потім, пригинаючись, почали нишпорити по баштану. Тихо зривали і кидали в лантухи найбільші кавуни. Ємуранчик спочатку не міг збагнути, в чому річ. Якщо люди приїздили на баштан, то вдень, і дід Матвій частував їх кавунами, потім допомагав вантажити кавуни та дині на машину, і вона везла їх до села. А ці самі потаємно порядкують. А дід Матвій не бачить і не чує.

Чорні постаті наближалися до ємуранчика. І тут він звівся на довгі лапи й засвистав щосили. И тієї ж миті шмигнув у схованку.

Він уже не бачив, але й під землею почув, як вибіг з куреня дід Матвій і залементував:

— А хто це тут шастає? Стій, стрілятиму! — І бабахнув у небо з дробовика.

Крадії кинулися в кукурудзу, на баштані залишилися лантухи з кавунами. Сторож переносив їх до куреня й картав себе:

— І як же це я задрімав? От халепа! Чекай, а хто ж це свистав так, що я прокинувся? Не злодії ж свистали? — І тут збагнув: — Та це ж ємуранчик мене розбудив! Ну й молодчина!

Наступного вечора ємуранчик вийшов із нори й побачив біля входу дві половинки спілої, пахучої дині. Такої солодкої дині він ще ніколи не їв...

Був і ще випадок, коли забрели на баштан козулі. Хтозна-де той ліс, а вони, видно, по річці, по очеретах аж сюди заблукали. Ємуранчик одразу своїм свистом підняв на ноги сторожа.

Отак і стерегли вони удвох колгоспний баштан — дід Матвій і ємуранчик — аж до пізньої осені.

А сонце гріло все скупіше, хоч дні були ще теплі, та вночі повівало холодом. З баштану вивезли майже весь урожай. Одного дня знову приїхала із села вантажівка. Молодий шофер загукав:

— Збирайтеся, діду, та поїхали додому! Чи зимувати тут зібралися? Так у хаті все ж тепліше.

Удвох з дідом вони розібрали курінь, повантажили його в кузов. Позбирали також останні, де кращі, кавуни.

— Сідайте, діду, в кабіну,— припрошував водій.— Що ви там длубаєтесь? Жалко з баштаном своїм розставатися?

— Зачекай, хлопче, я зараз,— сказав дід і пішов у другий кінець баштану.

Він віднайшов ємуранчикову нору і поклав біля неї якогось вузлика.

Вантажівка повільно виїхала з баштану й помчала до села кривулястою дорогою, обабіч якої розлягався тепер уже опустілий степ...

Ємуранчик кілька ночей ще вибирався зі свого помешкання, плигав по непривітному баштану, збирав рештки кавунів. А коли зовсім похолодало, коли пішли холодні дощі, він забрався глибоко в нору й заснув до весни. Під головою в нього лежала подушечка — залишений дідом Матвієм вузлик. Нагорі розгулювала хурделиця, тріщав мороз, а в норі було затишно й тепло. І снилися ємуранчикові солодкі сни — про те, як прийде нова весна, а за нею — літо, зазеленіє, заквітує степ, і він знову разом з дідом Матвієм стерегтиме баштан. А як прокинеться ємуранчик навесні від сплячки, то на перший сніданок йому будуть смачні кавунячі зернята, які залишив дід Матвій у вузлику...